ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 17

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ

ՕՐԱԳԻՐ

ՉՐՔ 22 ՍԵՊՏԵՄ 1843

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Այս օրագրութեան ով որ կը բաղձայ [illegible] ... մէկ տարւոյն գինը 135 ղուրուշ ։ Ի Պոլիս [illegible] ... ։ Ի Կարին [illegible] ... ։ Ի Տփխիս [illegible] ... ։

[illegible] ... ։ Ի Սուրբ Էջմիածին [illegible] ... ։ Ի [illegible] ... ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իզմիր, 22 Սեպտեմբեր ։

Անցեալ 10ին ծնունդին մեր Հայրենասէր օրագրոյն 16երորդ թիւը տպուելու վրայ էր, հազիւ թէ քառորդ մասին չափ տպուած ըլլալով, մէկ պատճառաւ մը արգելուեցաւ. անոր համար Կոստանդնուպոլսոյ և Տփխիսոյ բաժանորդաց Ընթերցողներուն միայն կրցանք հասցնել, բայց Իզմիրին և ուրիշ քանի մը քաղաքներունը մնաց, որոնց այս շաբաթ 17երորդ թիւովը մէկ տեղ կը պարտաւորինք մատուցանելու ։

Ընթերցողաց պատճառը, յուսալով թէ յարգի ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ օրագիրը իրեն սովորական Ընկերասիրութեամբ միջնորդութիւնը չի կորսնցներ համար անտարակոյս կը հրատարակէ, ուստի աւելորդ սեպեցինք այս անգամ Հայրենասէր օրագրոյս միջոցովը հրատարակելու ։

Մեծանուն Տէր Ներսէս Բարձր սրբազանին կայսերական Մեծութենէն հետ տեսութիւն ընելէն ետքը Ս. Պետերբուրգէն դէպ 'ի սուրբ Էջմիածին ուղեւորիլը Արշալոյսին Գ. Միքայէլ Յ. Սալիխեանին գրութեամբը 'ի Պոլիս եղելով Արշալոյսին Գ. Կարապետ իր հարազատին տեղեկանալով, թիւ 12 Հայրենասէր օրագրոյս միջոցովը հրատարակեցինք. և հիմա մեկնել Արշալոյսին յատուկ գրութիւնը բովանդակ ... որ կը ծանուցանէ Առաջնորդին Հայրապետին Կաթողիկոս մեր գին մտնելը, որուն օրինակը ուրախութեամբ կը փութամ հրատարակել, որ և անտարակոյս գիտեմ թէ, շատ ախորժանաց և մեծ մխիթարութեան պատճառ ըլլայ ։

Բարեխնամ Պ. Խաչատուր Յ. Մելիքսեթեանց Վերատեսուչ Հայրենասէր օրագրոյն և հոգաբարձու Արգածանեանց ընկերութեան,

Տփխիս. 18 Օգոստոս 1843

ՏԷՐ

Ձեր ընտիր Հայրենասէր օրագրոյն յառաջադիմութեանը վրայ սրտիս բերկրանաց ուրախութիւնը յայտնելով շնորհակալ եմ ձեզ բազմապատիկ, որ Ազգիս պայծառութեանը համար այդ գովելի աշխատասիրութիւնը ազգասիրական սիրով ստանձնած բանալով՝ ազգօգուտ լուրեր և տեղեկութիւններ կը հրատարակէք. և երջանիկ Հայաստանիս նորէ նոր հնչուած բարեբաստութիւնները Ազգիս հասարակութեան հաղորդելով, բերկրանաց մխիթարութիւն կը պատճառէք Հայրենասիրաց սրտերուն, մանաւանդ Մեծանուն Տէր Ներսէս Ե. Սրբազանին Վերին ազդեցութեամբ և Կայսերական Մեծութեան Բարեհաճութեամբ Ազգիս Հայ հասարակաց ընտրուիլը, որով Հայաստանեայց Մայր մեր սուրբ Էջմիածին ալ աւելի պայծառանալուն վրայ բոլոր ազգս անտարակոյս կը մնայ ։

Ուստի այս գրովս մեծ ուրախութիւն է ինձ աւետել Ազգասիրիդ Նորընտիր Քահանայապետիս դէպ 'ի Կովկաս մեր գին մտնելը բոլոր ամենայն ապահովութեամբ, որ այս յառաջադիմութեան յարգը ամսոյս 23երորդ օրին սուրբ Էջմիածնայ սրբազան Աթոռոյն հասնելու շնորհակալ յաջորդութեամբը լսեցինք ։

Այս միջոցիս 'ի Տայս գաւառէն Տփխիս և խնդրելու վեհափառ Տէր Եպիսկոպոս և Առաջնորդ Տէր Կարապետ սրբազանը և սուրբ Էջմիածնայ Միաբանութեան և ժողովրդեան միջնորդութեամբ Տէր Եպիսկոպոսն և Առաքել Տէր Յովհաննէս սրբազանը Հաւատացելոց՝ այս քաղաքս գալով, ամսոյս 5ին մեծ հանդիսով եկեղեցական [illegible] կատարեցաւ քաղաքիս Էջմիածնի մէջ, նոյն օրը ուրախութեամբ և ցնծութեամբ անցընելով, գիշերն ալ բոլոր քաղաքիս մէջ ճրագալոյց եղաւ զանազան զուարճալի հանդէսներով ։

Վերջապէս Տէր Կարապետ սրբազանը կը պատրաստուի այս օրերս Տփխիս վերադառնալու, վասն զի անկէ սպասեալ ամսոյն [illegible] օրերը արժանաւոր պատուով և հանդիսով Նորընտիր Քահանայապետին շնորհաւորելու համար՝ 60 վերստ ճանապարհը Տփխիսէն առաջ գնալու է, բոլոր կարգադրութեամբ սրբազան Աթոռը Հայրապետին սուրբ Էջմիածնայ ։

Կը լսենք նաև՝ թէ Տփխիսոյ Ազգիս ազնուականները և երեւելիները, մեծ պատրաստութեամբ վրայ են իրենց անզուգական բարերարին արժանաւոր ընդունելութեանը վրայով. և գրեթէ նոյն քաղաքին մեծ և պզտիկ անպատմելի ուրախութեամբ լեցուելով ամեն եղած կը սպասեն իրենց պանծալի [illegible] փառաց սրտանց ըլլալու ։

Աղաչեմ Տէր՝ աւելի կը համարիմ ծանուցանել խոհականիդ թէ Ձեր ընտիր Հայրենասէր օրագրոյդ միջոցովը հրատարակելու այս գիրս ալ արժանաւոր լուրեր է, վասն զի փառաց եմ թէ [illegible] շատ աղէկ կը ճանաչէք, անոր համար կը խնդրեմ յանձն առնելով սիրոյ ողջունիս, ինձ [illegible] կատարեալ վերապատուութեամբ,

Ձերում ազնուականութեան

Անկեղծ Բարեկամ

Միքայէլ Յ. Սալիխեանց.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Համառօտութիւն ազգասիրական գործունէութեանց Տեառն Ներսիսի Նորընտիր Հայրապետի ամենայն Հայոց 'ի Ս. Կաթուղիկէն Էջմիածին, 'ի Վրաստան և 'ի Բեսարաբիա յամի Տեառն 1808, ցամ Տեառն 1843.

Բաղձանք 'ի հայրենասիրաց յոգւոյ մերում ազգասիրաց ցանկալի են ցարդ գիտել զինչ ինչ ազգասիրական գործունէութիւնս Նորին Վեհափառութեան Տեառն Ներսիսի Նորընտիր Հայրապետի ամենայն Հայոց, զորոց թէև գիտեն 'ի շահեալոց և ծանօթից 'ի գրոց 'ի լոյս ընծայեցելոց 'ի տպարանի Պետրոսի [illegible] 'ի Տփխիս, սակայն և զնոյն ամենայնիւ քաղցր [illegible] ։ Այլ որ յանձնօրութիւն բարերարութեանց Նորին առ ազգ մեր և առ [illegible] Ռուսաց, քաղաքացի համառօտեցի գոյն 'ի [illegible] գործոց նորին որ 'ի հասարակութեան և որ 'ի [illegible] կայ Նորին Վեհափառութեան առ սրբազան Աթոռոյ Սուրբ Էջմիածին Առաջնորդ Եպիսկոպոս [illegible] փոխանորդ Առաջնորդարանի նորին 'ի Տփխիս ։

Օրն մնացորդութիւն սնեալ [illegible] 'ի հայրենիս իւր Հայաստան, զոր սէր նա թէ յաճախ և թէ 'ի փոքուն յանձնեալ [illegible] ազգայնութեան կարգին սրբութեան, որ և [illegible] նորին Մեծարգոյ, 'ի [illegible] ամենայն ազգ մեր և ընդ [illegible] նախանձելի յօժարութեամբ արժանաւոր գործ ասաց գործադրութեան ։

Ասանոր եղիցի նախ՝ որքան ինչ արար նա յաղագս Էջմիածնի [illegible] գործառնութիւն 'ի [illegible] հոգևոր մանկանց աշակերտելոց նորին և [illegible] կառավարութեան վանացն. և այս զոր ինչ 'ի Վրաստան և զոր 'ի Բեսարաբիա յայտնեան վիճակ իւր 'ի Աստրախան, և զոր ինչ 'ի բաց 'ի մեծագործութեանց նորին [illegible] 'ի լոյս հանդէ [illegible] նորին [illegible], զորս ինչն 'ի [illegible] իւր առ Միանգամ Տէր Եպիսկոպոս [illegible] 'ի մասին զամենայն [illegible] մեր զինի և զէնս, որ զայնմիկ 'ի մերում տան, [illegible] քննողի յայտնեալ բաղդի [illegible] ։

'Ի փառաւոր Հայրապետութեան Տէր Դանիէլ Կաթողիկոսի 'ի Հայրապետութեան յամի 1807. Նորին Արքեպիսկոպոսն Ներսէս, որ էր յայնժամ 'ի Աստրախան առ Տէր Եփրեմ կաթողիկոսի յաջորդ Առաջնորդին Աստրախանայ, [illegible] Էջմիածնի յաւուր Դաւթի, [illegible] Էջմիածին, և առ կենդանութեամբ Տեառն Դանիէլի 'ի ձեռն կալեալ զպատմութիւն [illegible] 'ի կարգ [illegible] և այս [illegible] 'ի [illegible] քաղաքական և հոգևորական [illegible] 'ի Աստրախան, Հաստատեց և Էջմիածնի զՄիաբանական կառավարութիւն [illegible], յորս և [illegible] կառավարութեան գրագիր և գործակալ, որպէս զի գամենայն [illegible]

Սուրբ Էջմիածնի վերջին գիրուն տուած լուրերնալ վերցուցերալ նամակին տուած լուրերը հաստատելով կուզեն թէ, սուրբ Աթոռի վանուց մէջը արդէն շատ բազմութիւն ժողովուած են Նորընտիր Ներսէս կաթողիկոսին օծման և շնորհաւորութեան հանդէսին ներկայ գտնուելու. և օրէօր ամէն կողմերէն նոր ուխտաւորները պակաս չեն, մանաւանդ Աստուածընտիր կաթողիկոսին գալուն Տփղիսէն և Ռուսաստանէն ալ բաւական ուղեկից կը լան. և այսպէս Մասիսին հայակալ ծնունդին հեռները պիտի չլլայ, որ այնքան բազմութիւնը համախմբութեամբ պարունակէ, թէպէտ սար համարեալ մեծ հագայրութիւն ըլլալու վրայ է։

— Նոյնպէս աւելի թիւով Կարինէն տուած գիրերնիս դեռ. սուրբ Աթոռին վրայօք լաւ լուրերնիս աւելի նոր լուրմը չի տար, միայն Մուշի կողմին եղած խռովութիւնը՝ որ անիկ առաջ թիւ 15 Հայրենասէր օրագրոյ մէջ գրեր ծանուցինք, Կարնոյ նահանգին կառավարիչ Վսեմաշուք Քէամիլ փաշային խոհեմ առօրինութեամբ և Մուշ քաղաքին կառավարիչ Շերիֆ պէյին քաջ կառավարութեամբը խաղաղելու վրայօք մեծ յոյս կու տայ, բայց մանրապատմամն ձայնը դեռ պակաս չէ եղեր այն կողմերը։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

9 Սեպտեմբեր։

Ռ. Դուռը այս օրերս նորէն ծանոյց զանազան օտար տէրութեանց դեսպաններուն որ հաշիւն Օսմանեան բնակող հպատակներուն հրաման ընել՝ որ իրենց հպատակները չի հաւատակին կայսրուն սպասաւորներուն վրայ օրէնքով հաստատուած տուրքը հատուցանելու։ Երեքշաբթի այս խնդիրքին պատասխանը տալու համար մեծ տէրութեանց թարգմանները Ռ. Դուռը գացին. մեկ մէկէն չգիտցուիր ինչ պատասխան տուին։

— Վսեմաշուք Ռիզա փաշային բոլոր Օսմանեան բանակներուն գլխաւոր զօրապետ անուանեցաւ. Այս բարձր պաշտօնը կայսերական հրամանով մը տրուեցաւ, որուն հրամանագիրը շաբաթ օր Վսեմաշուք մեծ Եպարքոսին, գործակալներուն և բարձր պաշտօնատարներուն առջևը Ռ. Դուռը բոլոր սովորական արարողութեամբ կարդացուեցաւ։

Այս անգամ զինուորական ժողովին հաստատուեցաւ Մեծափառ Արքային հրամանագիրովը։ Այս խորհրդարանը Սէրասքէրի Դրան մէջ պիտի ըլլայ և տասնմէկ անդամէ բաղկացեալ է, որոնք հետևեալ երևելիներն են։

Պահապան զօրքերուն տեղակալ զօրապետ Վսեմ. Սալէյման փաշան՝ որ նախագահը պիտի ըլլայ. բարձրագոյն ատեանին անդամ Էմին Հիքմէթ պէյը. Մայտայի նախկին քարտուղար Հասիպ Էթհէմ պէյը, Պելկրատի նախկին կառավարիչ Հաֆիզ փաշան, բարձրագոյն ատեանին անդամները Շէքիպ էֆէնտին և Իզզէթ էֆէնտին, պահապան զօրքերու գնդապետ Արիֆ փաշան, զինուորական դպրատան վերակացուն Էմին փաշան, Մէհէմմէտ փաշան, և Ալի Հալիֆ էֆէնտին ալ խորհրդական քարտուղար պիտի ըլլայ։

Սեպտեմբեր 6 թիւով եղած հրովարտակին վրայ հետևեալ փոփոխութիւնները եղան։

Վսեմ. Միրզա Սայիտ փաշան Ռումելիի կառավարիչ անուանեցաւ Վսեմ. Մուստաֆա փաշային տեղը, որ առանց պաշտօնի է հիմայ։

Նախկին տրապին գործոց պաշտօնատար Վսեմ. Սարիմ էֆէնտին և մեծ փոխարքային խորհրդական Վսեմ. Սայիտ Մուհիպ էֆէնտին արդարութեան բարձր ատեանին անդամ անուանուեր են։

Ծովային ատեանին խորհրդական Վսեմ. Օսման պէյը նոյն պաշտօնով մեծ փոխարքային քովը անցաւ։

Պատերազմի ատեանին խորհրդական Վսեմ. Մուստաֆա էֆէնտին ծովային ատեանին խորհրդական անուանուեր է։

Շաբաթ գիշեր փոթորիկմը եղաւ մեր ծովուն վրայ, որ այս տարիները քիչ անգամ կը պատահի, և շատ վնասներ պատճառեց. Ռուսական բեռնաւորեալ և դատարկ նաւեր և նաւակներ կորսուեցան կամ վնասուեցան, և ամենէն խղճալին այն է, որ բաւական մարդիկ ալ և գէնիլերու մահուան ալ պատճառ եղաւ. Եթէ այս վնասներ հողը գիշերուան մթութեան ատենը չի պատահէր, անշուշտ և դժբաղդութիւնն ալ պակաս կըլլար։

Անցեալ 6ին երկուշաբթի Կալաթա Սէրայ բժշկական դպրատանին մէջ ընդհանուր քննութեանց վերջը հանդիսացուցին։ Այս քննութեանս ներկայ էր Մեծափառ Արքային, նաև պէտք և բոլոր երևելիները։ Հիմա տարի է որ դպրատան հաստատուիլը, և օրէ օր յառաջդիմութեան վրայ է։

14 Սեպտեմբեր։

Մեծափառ Արքային ուղևով իր հաճութեան հաստատութիւնը ցուցնելու այն դե… ծակայներուն և զօրապետներուն որոնք գո… ծակից եղան բանակին բարեկարգութեանը արժանի սեպեց առաջին կարգի Նշանի Իֆթի… խար տալու. բարձրաստիճան փոխարքային, Օսմանեան բանակին սպարապետ Ռիզա փ… շային. և նախկին պաշտօնատար Վսեմաշ… Մուսա Սաֆէթ փաշային։

Այս պարագայիս մէջ Մեծափառ Արքայ… մէկ մէկ պատուական սուրեր ընծայեց Կոստա… դնուպոլսոյ և Ռումելիի բանակներուն գլխաւ… զօրապետ Մէհէմմէտ Ռէշիտ և Ահմէտ Ֆ… շէր փաշաներուն, նոյնպէս և Ռումելիի փաշ… Միրզա Սայիտ փաշային, և մէկ շքեղ սուս… բարձրագոյն խորհրդարանին նախագահ Նաֆ… փաշային։

— Մեծափառ Արքային այսօր Իւսկիւտա… զօրաց հանդէսին ներկայանալու է. Այս … բաց հանդէսէն ետքը շատ բերիֆի զօրքեր … րենց տեղը դառնալու են և մէկ շատ զօրքեր… արձակուրդ տալու են, որոնք որ շատ տարի… 'ի վեր Տէրութեան զինուորական ծառայ… թեան մէջ էին։

Օգոստոսներուն և Բարձր պաշտօնատա… ներուն մեծ մասը այս զօրաց հանդէսին ներ… կայանալու հրաւիրեալ են. Սերասքերի դ… ռը շատ պատրաստութիւններ կըլլայ Մեծ… փառ Արքային ընդունելու համար։

գոյին և զկիծակային հոգևոր գործս վերաբերեալս Աթոռոյն՝ վճռեսցեն նոքին ըստ խորհրդոյ տնօրէնութեան Կաթողիկոսին 'ի պայծառութիւն ազգի, և օրըստօրեայ բարեկարգութեան եկեղեցւոյ հայաստանեայց։ Իւ ահա այսպէս սկիզբն էառ ատա 'ի սուրբ Էջմիածին սինոդոսական կառավարութիւն ցայսօր ժամանակի (թէև այժմ ունի տարբերութիւն ըստ նորոգ կարգադրութեան Կայսեր Ռուսաց) զոր Նորին Վեհափառութիւն կոչէ 'ի թուղթսն իւր Սուրբ Ժողով բարձրագոյն խորհրդարանի սրբոյ Կաթուղիկէ Էջմիածնի։

'Ի սմին յայսմիկ միջոցի 'ի վայելչութիւն և 'ի զբօսանս միաբանութեան Աթոռոյն, արկանէ 'ի հարաւոյ Նորին անտառ գեղեցիկ յընդարձակ պարտիզայ… բի 'ի զուարճալի դիրս. որոյ արդէն չերեխ հետք ուրեք։

Յետ մահուան Տեառն Դանիէլի Աշրևան՝ որ 'ի պատանդութեան անդէն կայր 'ի Պարսիցն բռնութեանց յաւուրս պատերազմաց ընդ Ռուսաց, և յետ ածութեան Եփրեմի 'ի կաթուղիկոսութիւն յամի 1810. վայելուչ եւ խորհրդով և աշխատիրական փութով եռանդեամբ սկիզբն առնէ հիմնարկութեան ձեռակառոյց ուսումնարանին Էջմիածնի 'ի հիմանց յարևելից վանացն 'ի վերայ ամենայն գաստակերտի անենկացի միաբանից, ուր ղասաւորեալ լեալ առի պարտիզպանին Տեառն Փիլիպպոս կաթուղիկոսի, յաւարտ հասուցանէ զայն հոյակապ շինուած յամի 1813. ըստ յուցանելոյ երկից արձանագրոց ուսումնարանին, որ չէև եւ է եղեալ յորոշեալ Ճակատամէջսն դրանց նորին, հասեալ 'ի ձեռս մեր յամին 1837, 'ի Վէրինն. այլ թէ ընդէ՞ր չեղան յանժամ արձանագրելքն այնորիկ, պատճառն է, զի յաւարտ շինութեանն կարգեալ գոլով Հիմնադրին յառաջնորդութիւն Տփխիսայ, անձեռնհաս լինի 'ի նոյն, զորս և առ յիշատակի գեղեցիկ տարեալ։

Իսկ 'ի յամի 1814. այնինչ հասանէր անդէն 'ի Տփխիս յաթոռ առաջնորդութեան, այնուհետև ընդարձակին նմա բազմագրուստ շքեղապանծ ասպարէզք գովութեան պատուոյ և պարծանաց 'ի համազգեաց և յայլազգեաց. մանաւանդ և այնու առաւել, յորժամ ձեռն 'ի գործ եդ ծաղկեցուցանել զուսումնականութիւն մերս հայրենի բարբառոյ և գրականութիւն հայկական. և ածել 'ի միաձայն բարեկարգ զ հոգևորական գործոց կառավարութիւն զյանձնեալսն իւրում հովուապետութեան, որ … վայր խառն 'ի շփոթ գտեալ 'ի թերութեան … ըստ վաղեմի սովորութեան վրաստանեայց. զոր պարզապէս ես գրէ ինքնին 'ի թուղթն իւր առ … մեռի եպիսկոպոսն. թէ որպէս նախքան զառաջնորդութիւն իւր անդ, ամենայն կարգ և կառավարութիւնք եկեղեցականք շփոթեալ էին յանկարգութիւն. թէ զինչ գ յետ մտանելոյ իւրոյ յաթոռ առաջնորդութիւն Տփխիսոյ՝ կառավարութիւնք ամենայն բնա… ցան 'ի կարգ բարեկարգ։

Արդ՝ նա ինքն յետ յառաջ բերելոյ զծանօթութիւն աշխարհի 'ի յաջողուածս մարդոյ, զոր օրինակ … հօրէ մտանելոյ իմ 'ի պաշտօն վիճակաւոր եպիսկոպոսութեան անդէն 'ի վրաստան յամի 18… … յետոյ արարեալ իմ … անձնական օգուտ, ջանեցայ միայն ամենայն … թեամբ և կարողութեամբ մարմնոյ իմոյ և մտաց կարգաւորել զամենայն անկարգութիւն եկեղեցւոյ և կառավարութեանց և վերածել 'ի լոյս 'ի … պարակ հասարակաց զմանկական անշուք… ուսումն եկեղեցական և ազգական օգուտ և բարեկարգութեանց. յետ որոյ ընդարձակեցան իմ …

— Սերվիայի վերջին լուրերը կը ծանուցանեն՝ Աղեքսանդր Իշխանին պաշտօնին հաստատութեան հրովարտակին կարդացուիլը որ սովորական հանդիսով և պարզութեամբ եղաւ Պելկրատի մէջ ամսոյս 2ին . այս Իշխանը անմիջապէս սկսաւ իւր պաշտօնը վարել . Սերվիայի մէջ սկսեց խաղաղութիւնը տիրել ։

— Պրուսայի կառավարիչ Տէվաֆէր փաշային իւր պաշտօնէն զրկուեցաւ և անոր տեղը Շէրիֆ փաշային անցաւ ։

— Յունաստանի գեսպան Պ . Սամբրօպուլոս իւր Տէրութենէն կոչուելով կը պատրաստուի Աթէնք երթալու ։

— Ղալաթա սէրայի բժշկական դպրատանց մէկ տարուան աշխատութիւնները Մեծափառ Սուլթանին գրաւորական ծանօթութեամբ ծանուցեր է Պ . Պերնարտ ռուսցիր . և անկէ կիմացուի թէ 15,835 այլազան հիւանդներու ազգութեան դեղ տուեր են . որոնցմէ 7,782ը Տաճիկ են . 4,434ը Հայ , 2,630ը Յոյն , 404ը Հրեայ , և 585ը Եւրոպացի ։

Անոնցմէ ՚ի զատ 2,295 մանուկ ալ ծրի պատուաստեր են ։

ԵԳԻՊՏՈՍ

Աղեքսանդրիա 4 սեպտեմբեր . Կալկաթայէն Չինաստան անուն շոգենաւը գալով Պոմպայէն գալու՝ շոգենաւին ալ եկած անցքը կը ծանուցանէ , որ բուն սովորութեան ելեր էր Պոմպայէն և Արաբիայի մօտ ժայռի մը զարնուեր է ։ Անցորդները և թուղթերը և ապրանքները նաւին հետ մէկտեղ ընկղմեցան ։ Նաւաստիները և ճանապարհորդները ժայռի մը ապաւինեցան ։ Արաբացի նաւակ մը որ երջանկաբար անկէց կանցնէր ազատեց զանոնք ։

Կալկաթայի օրագիրները երևելի լուր մը չեն խօսիր . միայն լսեցինք թէ Սինտի մէջ քիչ մը շարժողութիւն կայ և կուզեն Անգղիացի զօրքեր զրկել Լահորի դէմ ։

Չինի լուրերը հին են անոր համար հարկաւոր ալ չեն ։

Կալկաթայէն եկած ճանապարհորդները որոնք 80 ի չափ են Սուէզէն գալու շոգենաւին կրցան Անգղիա երթալու համար ։

Տեղւոյս լուրերուն մէջ երևելի բան մը չկայ՝ փաշային գէշը կը բնակի Մուհարէմ պէյին տունը , բայց ամէն օր կուգայ անկից և նաւարանը կերթայ Մեծափառ Սուլթանին համար պատրաստուած շոգենաւին յառաջացընութիւնը տեսնալու . որ Լինը Աղեքսանդրիայէն մեկնելէն յառաջ կուզէ որ ըլլնայ այս շոգենաւը և Պոլիս զրկէ . և քանի մը օրէն ալ Կահիրէ երթալու է բանակը այն տեղ ընելու ։

Կըսուի թէ Սուէզէն Կահիրէ երկաթէ ճանապարհ շինել տալու են ։ Այս վերջին օրերս առևտուրի նաւերը սկսան մաքուր հրամանագիր առնելու . երջանկաբար մահտարաժամէ քառասուն օրէ որ թէ Աղեքսանդրիա թէ Կահիրէ և թէ նիրքին կողմերը ազատ են այս ախտէն ։

Առևտրական գործերուն մէջ միջակութիւնը կը տիրէ . երկու անգամ աճուրդ եղաւ ցորենի և բակլայի , միայն ցորենը վաճառուեցաւ երկրորդ անգամի աճուրդին, բայց բակլային գնող առնող չեղաւ ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳՂԻԱ

Այս երկրիս վիճակին վրայ նշանակելու բան մը չկայ , Լոնտրայի մէջ ինչպէս և փարիզի մէջ ալ Անգղիոյ Սպանիա թագուհիին ճանապարհորդութեանը վրայ կը խօսին ։

Օքօնէլը Տուպլինի մէջ եղած ուրիշ ժողովք մը նորէն գումարեցաւ , ուրտեղ խորհրդարանին գոցուելուն համար թագուհիին ըրած ատենաբանութեանը վրայ պարապեցաւ ։

Ամերիկացիները իրենց յանդգնութիւնը կը շարունակեն ։

Արտաքին գործոց պաշտօնատար Լորտ Ապերտինին այս տեղ չի գտնուիլը , որ թագուհիին հետ Գաղղիա ճանապարհորդութիւն կընէ , Պրուսիայի առևտրական դաշնագրութեան և փոխադրական խնդիրներուն կատարման ուշադրութեան տեղիք եղաւ ։ Այս գործակալը դառնալուն պէս առանց յապաղման անոնց վրայ պիտի պարապի ։

ԳԱՂՂԻԱ

Փարիզ 27 օգոստոս ։ Եւրոպայի օրագիրները Մեծափառն Անգղիա Թագուհւոյն Գաղղիացւոց թագաւորին և ընտանեացը հետ ըրած այցելութեանը վրայ մանաւորապէս կը պարապին , որոնցմէ մենք ալ հետևեալ յօդուածը քաղեցինք ։

Օգոստոս 20ին իրիկուան դէմ Թրէբօրէն Բրիտանիոյ թագուհիին մասնաւոր նաւակը երևցաւ . որ տասնուհինգ ժամէն էր Շերպուրկէն . և ծովուն վրայ Ժօէնվիլի Իշխանին պատահեցաւ որ Գաղղիացւոց թագաւորը զրկեր էր թագուհիին դիմաւորելու . բայց Իշխանազունքին նաւը աւելի արագընթաց ըլլալուն համար անոր հետ չկրնալով իւր ճամբան և ետև ձգեց իւր հետը եղած նաւատորմիղը ։ Թագուհիին հեռուանց երևնալուն պէս Թրէբօրի նաւահանգիստը գտնուած պատերազմական նաւերէն շատ թնդանօթներ արձակեցին անոր մերձենալը ծանուցանելու ։ Քիչ մը ետքը թագաւորը որ Էօյի ամրոցէն էր նաւակը մտաւ , որուն հետ էին բոլոր արքայական ընտանիքը Պ . Կիզօ , ծովային պաշտօնատարը , եկամուտի պաշտօնատարը , Անգղիոյ դեսպանը , Սէնթ Օլէրի կոմսը և մարեշալ Սեպաստիանի և թագուհիին և իշխանուհիներու հետևորդները ։ Թագաւորը տեղական զօրապետի զգեստով էր , և միւս երևելիներն ալ իրենց պաշտօնական հագուստով ։

Այս ժամուս Թրէբօր քաղաքը հրաշալի տեսարանով կը հանդիսանար ։ Գաղղիացւոց թագաւորին նաւակը Բրիտանիոյ թագուհւոյն նաւին մերձենալուն , այն ալ կանգնեցաւ և իւր նաւուն վրայ Գաղղիոյ դրօշակը կանգնեց , ուր և թագաւորն ալ մտաւ , թագուհին նաւուն վրայ անոր կըսպասէր . և բարձր սանդուխին վրայէն յառաջ գալով , Մեծափառ թագաւորը ընդունելու կը պատրաստուէր ։ Թագաւորը Անգղիոյ թագուհիին փաթթեցաւ և Ալպերթին ալ՝ յարգութեամբ ձեռաց սեղմումն տուաւ ։ Այս ժամուս նաւահանգստին նաւերը բազմաթիւ թնդանօթներ արձակելու վրայ էին ։

Թագաւորը առաջարկեց թագուհիին որ իրեն բերած նաւակը մտնայ՝ ցամաքը ելլելու , որ և բարերարութեամբ ընդունեց . թագաւորն ալ անոր ձեռքէն բռնելով թագուհիին մասնաւոր նաւէն իջաւ . և թագաւորին նաւակին ալ նոյն ժամուն Անգղիոյ դրօշակը կանգնեց ։

Իւր ատեն թագաւորին նաւակը նաւահանգստէն կանցնէր , հրացանեկներուն արձակիլը կը ծանուցա-

---

մենայն փառաւոր բազմահեշակ գեղապանծ հանդիսարանք , յորս գովութեամբ և բարեբանութեամբ ամենայն այգասիրաց և բարեխնամ հեռաւորաց և մերձաւորաց հայկազանց և այլազանց վայելչացեալն էր առ հասարակ մեծ և դուրս և ամենայն վիճակաւորք մեր ։

Այսպէս սորա փառաւոր միանգամայն յոյժ ազգասիրութեան ՚ի պայծառութիւն հայրենեաց և հայրենակցաց , գեղեցիկ կանոնաւորութեամբ հիմնարկէ դպրամանոցն յայն ուսումնարան ՚ի Տփխիս անուանեալ «Ներսիսեան դպրոց» , և հաստատէ զպարտան գիրս ընդարձակեալն աշխարհ փառաւորութեան ընծայեալ Այսպէս Գէորգայ Արքեպիսկոպոսն Արծրունեաց . յաւէտ հանդէս գայծոփի բերկրաբեր աշխարհութեան , եհան զնորին ՚ի ծագեալ վիճակ բարեկարգ ընդ անմիջական վերատեսչութեամբ իւրով , կարգեալ զուսուցիչս Հայ , Ռուս Պարսիկ և Վրաց լեզուաց ՚ի կրթութիւն որդեգրաց նորին ՚ի գիտութիւն և յազգ յազգ մակացութիւնս սիրողաց արհեստից ազատականաց , ՚ի ձեռին ունելով զմիջոց և զանխնայ վերադարձութիւն առ անոյշեալ ընկերացն նորին ՚ի յաւիտ բարձրագոյն ուսմանց և ՚ի բարբառս ազգաց . որովք ՚ի փոքու ժամանակի յառաջեցին մեծամեծ բարեկարգ հասարակութեան գրելն ընդհանուր ազգի . մինչև առ հասարակ զարմացեալքն ՚ի նմին հեռաւորաց և մերձաւորաց համարել զանձինս իւրեանց յառաջին ուսուցս ոսկեղէն դարու երջանկութեան հայրենանի և մանաւանդ զառաջին խնամակալ և Սեհինոսի վերայ Ամրոսի ճերելոյ , անմահ յիշատակարեալ յարձան մնաց և հոգւոյ գայսօրինակ շնորհս երախտեաց նորին ընդ դարս ժամանակաց , և ոչ այսչափ միայն , այլև ՚ի որինաւ և ՚ի հաշւոյ բազմադիմի բարեպաշտութեանց , զյորոց շնորհարար որոնց մաղթանաց գոհութեան զնմանէ , ընծայաբերեն ՚ի պատարագ նմա զբարւոր երկիւ վաստակոց քրտնաջանք աշխատանաց մատենագրեալ անդէն ՚ի տպարանի ուսումնարանի նորին , անուանեալ «Ներսիսեան» դպրոցի , ուր ոչ այլ ինչ է յաւէտ ամենայն , քանզի գովութիւն գոհութիւն և բարեբանութիւն վեհափառին Ներսէս Նորին ։

Այլ թէ զբանն եհաս թէ աշխարհաւոր նմին , և որքան ուսուցիչ նորին , և զխորհրդ պաշտօնութիւն , կամ ուսոյ առնելի նորին և ծախք յղփացմ հաստատութեան ուսումնարանին և աշխարհական յարատեութեան անդէն զնի ՚ի Տփխիսոյ Ներսէս Սեհաստիանութեան , կարգեցից միաբանութիւն որ ընդ այս և որ ատենին ։

Բայց առ ՚ի շարունակել զմեծահամբաւ մեծագործութիւնս նորա կցեցից և աս . զի յասաջ քան զայս յամի 1821 . յնինչ սրբազնագոյն հայրապետն Տէր Եփրեմ խոյս ետեալ ՚ի ծանրատաղտուկ բռնաւորութեանց աղդ Պարսից , առ աջի հարկին պարտուց պարտաւորութեան Էջմիածնի Եջմիածին , յառաջեաց ՚ի ձեռնտուութիւն ազգին ՚ի կողմանս փոխատեղուն և Արցախոյ անդանէ , Ներսէս Սեհաստիանութիւն Ներսէս ընդառաջեալ ՚ի Շուշի յաշխարհին Արցախայ , հագ. թափեաց անդէն ամենայն հարկաւորացն նմին և եկեղեցւոյ ընդ նմա խորհրդական հոգևորականաց ՚ի տարակացութեան անդ . և խորհրդակցութեամբ ամենեցուն հրաւիրեաց զբազմահաւաքս Կաթողիկոսն ՚ի սուրբ Աթոռն վանս Հաղբատոյ , որպէս զի գիւղէն լիցի ծանուցանել անոր ամենայն հասարակութեան ազգի Հայոց ընդհանրականութիւն Աթոռոյ և ամենայնից յարեաց Պարսից , և օգնականութեամբ բարեպաշտից մերազնեայ թեթևացուցանել զծանրութիւն պարտուցն պահանջմանց ։

Մ[illegible] Պօղոս

ներն թէ մեծ Բրիտանիոյ Թագուհին Պօրդուգալի նաւահանգիստը կը մտնար, կեցցէ՛ աղաղակն, կեցցէ Թագուհին Անգլիոյ ըսելով, անչափ և միաբան ցնծութեան ձայներ կը լսուէր ամէն կողմէն: Նոյն ժամանակը Թնդանօթները կը զարնուէր, զօրք իրենց զէնքերը կը ներկայացընէին, հեծելազօրք իրենց սուրերը կը շարժէին, հետևանաց ուրախութեան ձայները կը բարձրանային, և արքայական փողին քովէն ալ երաժշտութիւնը Անգլիական ազգային երգը ներդաշնակութեամբ կը հնչեցընէին: Այս ուրախութեան և պատուոյ միջոցին էր որ Անգլիոյ Թագուհին Պօրդուգալի հողը կոխեց:

Պօրդուգալեան Թագուհին նաւահանգստին եզերն անոր դիմաւորելու կը սպասէր: Իսկոյն Անգլիոյ Թագուհին յառաջ երթալով՝ գրկախառնեցաւ անոր հետ, անկէց ետքը Պրէնցիպի Թագուհիին և բոլոր արքայական ընտանեաց հետ ալ բարևելով, ներկայացուց անոնց իր օգոստափառ ամուսինը:

Անգլիոյ Թագուհւոյն Պօրդուգալ բոլոր ճանապարհորդութեանը մէջ, մէկ շատ պաշտօնատարներէն 'ի զատ երևելիներէն արտաքին գործոց պաշտօնատար Լորտ Գլէրընտօն և պալատին իշխան Լորտ Լիվէրփուլը կային:

Մինչև ամսոյս 26ը ուրախութեան հանդէսը կը շարունակուէր:

Թագուհին ամսոյս 26ին ճանապարհ ելաւ, տաւանէն բոլոր քաղաքը յուզզութեան մէջ էր, Թագուհիին երթալուն համար եղած պատրաստութիւններուն նոյնը եղաւ, ինչպէս որ հասնելուն եղաւ: Նաւամատոյցը, հեծեալ հետևակ և Թնդանօթաձիգ զօրքերը, կանգնեալ փողոցները, արքայական նաւակը 14 Թիավարով շքեղութեամբ մը կը կենային: Նաւահանգստին մէջ Նաւալէոն և Կոլումբոս շոգենաւերը Թագուհիին ծառայող նաւը և Անգլիացւոց շոգենաւերը ամէն կողմէն Թնդանօթները կարձակեցին: Օդն ալ այս հանդէսին համեմատ շատ պայծառ էր: Թագաւորը և արքայական ընտանիքը մինչև Թագուհւոյն մտնալու նաւը ուղեկից եղան, ժամը ինն կէսին արքայական ընտանիքը ցամաք ելաւ, միայն Մոնփէնսիէի դուքսը մնաց այն տեղ որ մինչև Պրէստն հասնելու է ու կէս օրին կը հասնի, և այս գիշեր ալ Լոնտրա կը մտնայ:

ՊՐՈՒՍԻԱ

Պէրլին 15 օգոստոս: Քաղաքիս ժամանակէ 'ի վեր կ'ըսուի թէ Բաւարիայ Մեծափառ Մաքսիմիլիան թագաւորը գնալով Պէրլինոյի Իշխանազուններուն հետ տեսնուելու այս տեղ գալու է և Բրուսիոյ Թագաւորին և անոր ազգականներուն հետ Լեհաստանի մօտ եղած զօրաց հանդէսին ներկայ գտնուելու համար:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Աթէնք 7 սեպտեմբեր: Երէկի գիշերուան մը Յունաստանի հիմնական մեծակը փոխուեցաւ, արքունի ժողովոյին կամքը կատարեցաւ, կառավարութեան ձևը փոխուեցաւ, Միջնիշխան կառավարութիւնը պաշտօնական անցք առաւ:

Այս և Օսմանեան օրագրոյն այս անցքին վրայ տուած մանրամասն պատմութիւնը որ ամսոյս 3ին եղած է:

Այս գիշեր կէս գիշերէն երկու ժամ ետքը գեղի օդը հրացաններ արձակելով խռովուեցաւ Աթէնքի քաղաքացւոց փողոցներու մէջ ժողովքին հասարակը, որ շատերը բանէ սկսելին պարապարդ զօրաց հետ գեղ 'ի պալատը՝ կեցցէ՛ սահմանադրութիւն աղաղակելով: Իսկ տանն հասան Թագաւորին պատուհաններուն տակը ամէն պարապարդ, Միջնաշխարհի, հեծեալ և հետևակ զօրքերը գնդե-

ըը ձեռքերնին պալատին առջևը շարուեցան, ժողովուրդը խոսն կոյսը և նոյն կողմը կը շարունակէր, մինչդեռ Թագաւորը սարքին պատուհանին մէջէն երևնալով կը հաւատացնէր Թէ ժողովրդին և զօրաց խնդիրքին վրայ պարտքը է գործակալներուն և Տէրութեան խորհրդարանի և սուրբ Տէրութեանց գեսպաններուն միաբան խորհրդով: Նոյն Պ. Գոլէրձի հրամանատարը ծանոյց Թագաւորին Թէ հիմնական գործակալները ընդունելի չեն, և Տէրութեան խորհրդարանը այս պարագաներուն մէջ՝ պէտք եղած ձեռնարկութիւններուն վրայ՝ արդէն 'ի միասին կը պարապի:

Օտար Տէրութեանց դեսպանները պալատին առջևն եկան, և անոնց պատասխանեց հրամանատարը Թէ ներս մտնալու հրաման չկայ. վասն զի Թագաւորը խորհուրդ կ'ընէր Տէրութեան խորհրդարանին պատգամաւորներուն հետ: Այս պատգամաւորները երկու ժամ ետքը Թագաւորին ընդունելը ծանուցին. նոր պաշտօնատարները նոյն ժամուն պալատը գնացին ուր տեղ Թագաւորին հետ բաւական ժամանակ խորհուրդ ըրին, որ պատշգամին վրայ երևնալուն պէս ժողովուրդը ցնծութեան ձայներ արձակեց. կեցցէ՛ օրինաւորեալ Թագաւորը՝ կեցցէ՛ ազատ օրինադրութիւնը ըսելով: Նոր պաշտօնատարները անմիջապէս իրենց պաշտօնին վրայ պարապելու սկսան: Կէս օրէն երեք ժամ ետքը պարապարդ զօրքերը պալատին առջևէն մեկնելով զինարաններուն մէջ մտան: Մէկ ժամ ետքը քաղաքը (որուն մէջը բարեկարգութիւնը մէկ վայրկեան ալ չի խանգեցաւ) իր սովորական ձևը առաւ:

Նոր պաշտօնատարները հետևեալներն են:

Պ. Ա. Մէթաքսա, պաշտօնատարներու ժողովին նախագահ և արտաքին գործոց պաշտօնատար:

Հօգուպապես Պ. Ա. Լոնտոս պատերազմի պաշտօնատար:

Երկրորդ ծովակալ Պ. Ս. Քանարի ծովային պաշտօնատար:

Պ. Բիկա Բալամիտէս Ներքին գործոց պաշտօնատար:

Պ. Տրոսսօ Մանսոլաս ելևմտից պաշտօնատար:

Փաստաբան Պ. Լէօն Մէլաս արդարութեան պաշտօնատար:

Պ. Մ. Սքինաս հոգևորական գործոց և հասարակաց դաստիարակութեան պաշտօնատար:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իզմիր 21 Սեպտեմբեր:

Անցած շաբաթ բաւական գործառնութիւններ եղան Թէ գալու եկած և Թէ ներս մտած ապրանքներու որոնցմէ երևելիները հետևեալներն են:

ԲԱՄԲԱԿ. Այս ապրանքէն 200 հակի չափ վաճառուեցաւ 175 էն 200 դահեկանի կշիռը բոլոր տեսակին, սակայն բոլոր վաճառականները կին հասնին Թագաւորներն էն. արդէն շատ քիչ բերելով գործառնութիւններուն ալ չափաւոր կըլլան: Պինեռուն բարձրանալուն պատճառ ինչպէս յայտնի է Ամերիկայի նոր հասնելին պակաս բերքուն լուրն է. և բոլոր գնոյ առնողները այս լուսով կըշարժին:

ՏՈՒՏՆ. Միշտ կու գայ և եկած ապրանքներուն շատը առջևէն դաշնագրութեամբ վաճառուած ըլլալով՝ նորէն եղած դաշնագրութիւններուն համար ասկէ ետքը գալու ապրանքներուն կըսպասուի: Հիմակուան գները 297 դահեկանէն մինչև 330 դահեկանի է կշիռը բոլոր տեսակին. միրգի շատ բարձր գներ են, բայց պտուղ ամենայնի Եւրոպային այս ապրանքին համար շատ նախապահանջեալ խնդիրներ ըլլալով, գները դժուարութեամբ կրնան իջնալ:

ՉԻՉԷՐ. Տասն օրուան մէջ 250 քուֆէ վաճառուեցաւ օխայն 16 3/4 էն մինչև 18 3/4 դահեկանի բոլոր տեսակին:

ԲՈՒՐԴ. քիչմը Թուլութեան մէջ է: Այս օրուան արժողութիւնը լուացուած առաջին տեսակին 235 էն 240 դահեկանի կշիռը և սևորին տեսակին 125 էն 140 դահեկանի, լուացուածը 310 էն 340ի է բոլոր տեսակին. 300 կշիռի չափ վաճառուեցաւ:

ԱՓԻՈՆ. սակաւ առատ վաճառուեցաւ, 250 արամէ. 70 դահեկանի բայց այս օրուան արժողութիւնը 71 դահեկան է:

ՄԵՏԱՔՍ. Թուլութեան մէջ է:

ԹՈՒԶ. Ամէն օր բաւական աղբրանք կու գայ և միջա ազէկ գիներով կը վաճառուի այսինքն 70 էն մինչև 160 դահեկանի բոլոր տեսակին: Կը յուսացուի թէ այս տարի 14,000 բեռի չափ հասնի բոլոր աղբրանքը:

ՉԱՄԻՉ. Քարապուրունի կարմիրը 90 դահեկանի կը վաճառուի կշիռը Սուլթանիէ 73ի, Չէշմէյինը 80 1/4ի: Նոր կարմիրէն 5,500 կշիռի չափ սևը այս և Թիրէյի տեսակէն եկան և 31 էն 37 1/4ի վաճառուեցան, և 7,000 կշիռ ալ սևը այս կարմիր տեսակէն գալով 58 էն մինչև 75ի վաճառուեցան: Պէյլէրճէյին գինը 37 էն մինչև 41 դահեկան է:

ԽԱՇԽԱՇ. Տասն օրուան մէջ 1,800 քուֆէ վաճառուեցաւ 100ն օխայն 430 էն մինչև 450 դահեկանի:

[illegible]. զանազան տեսակներէն 1,500 կշիռի չափ վաճառուեցաւ 185 էն մինչև 200 դահեկանի:

[illegible], անցեալ շաբաթ բաւական վաճառուեցաւ այս ապրանքէն օխան 5 1/2 դահեկանի:

ՑՈՐԵՆ. կու գայ Բռուսայի առաջին տեսակին գինը 20 դահեկանին է, բիլէնտուան մէջը ամբարները պակսեցաւ: Գարին 8 3/4 դահեկանի կը վաճառուի:

Բամպակեղէն և Բրդեղէն ձևագործները շատ կու գան և անսակաւոր ապրանքներ պակաս են քաղաքիս մէջ և առհասարակ գիներնին բարձրացան:

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Պօլիս 15 Սեպտեմբեր:

Լիվոռնո	141	
Օտեսա		
Վիէննա	438	437
Լոնտրա	108	107 1/4
Փարիզ		
Մարսիլիա	167 3/4	167 1/4
Թրիեստ	437 1/2	435

Զմիւռնիա 17 Սեպտեմբեր:

Լոնտրա	107	107 1/4
Փարիզ		
Վիէննա		
Մարսիլիա	168	168 1/4
Թրիեստ	431	434
Օտեսա		
Լիվոռնո		

Զառանկանութեան: 17 օրուանը հարիւրին 1/8

ԶՄԻՒՌՆԻԱ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ [illegible]